

רקע

גיל ההתבגרות הוא גיל שבו הרגשות ואופי של האדם מתעצבים באופן שילווה את האדם במהלך חייו הבוגרים. שתיית אלכוהול בגיל חשוב זה עלולה לבוא לידי ביטוי בתופעות שליליות רבות ומגוונות. למרות שכנה זו, הנתונים מראים כי מרבית בני הנוער שותים אלכוהול, במידה כזו או אחרת, עוד לפי שהם מגיעים לגיל 18. הגיל שבו מתחילים לשתות אלכוהול יורד ולעומת את הכמות והתדירות של שתיית האלכוהול עולה בצורה משמעותית. אם כן התנהגות זו מהווה סיכון רבה מבחינת קידום הבריאות של הצעירים במדינת ישראל (טסלר ואחרים, 2017).

יש לזכור כי החוק בישראל לא אוסר על קטינים לצרוך אלכוהול אלא שהוא רק אוסר על מכירת אלכוהול לקטינים. הבעיה והנוזקים שיכולים להיגרם בעקבות השתייה המופרזת של בני הנוער היא רבה מאוד. ראשית, היא מביאה לגילויים של אלימות והתנהגות פסולה אחרת אשר יכולה להציב את בן הנוער בסיכון. שנית, היא יכולה לפגוע פיזית בשותה, כמו הרעלת אלכוהול, התמכרות לשתייה והיבטים שליליים אחרים. נכון לעשור האחרון, שיעור צריכת האלכוהול בקרב בני נוער עומדת על בין 50-60 אחוזים. מספרים אלו חמורים עוד יותר מאחר וגיל השתייה כאמור יורד (רבינוביץ, 2010). 10 אחוז מכלל הבנים ו-9 אחוז מכלל הבנות בגיל 11 דיווחו כי הם שותים אלכוהול לפחות פעם אחת בשבוע. מחקרים שבחנו את צריכת האלכוהול בקרב צעירים הראו כי לשתייה קבועה יש השפעה חמורה על נשירה מבית הספר או תפקוד כללי בתוך המסגרות החינוכיות של בית הספר. כדי לפתור את הבעיה החליט משרד החינוך על הפעלת התכנית "גדולים ולא שותים", שנועדה ליצור מערך הסברה שיצמצם את התופעה. תכנית זו הייתה חלק ממדיניות מקדמת בריאות (WELLNESS POLICY). ראשית משרד החינוך מיפה את הצרכים, קבע את התהלים והגדיר את ההתנהגות הרצויה. לאחר מכן הוא פיתוח תכנית מקדמת בריאות, אשר תסקר בעבודה זו, ולבסוף הוא גם ערך מדידה והערכה של התכנית, אשר גם בה ניגע במהלך העבודה. הסיפור אשר עומד במרכז עבודה זו היא סיפור אישי של יועצת בית הספר אשר נדרשה לקחת חלק בהפעלה של התכנית במשך שנה אחת, ואשר היא הייתה האחראית על ניהול התכנית, בחירת תכנית והיישום שלהם במסגרת הפעלת התכנית. הבעיה הזו קשורה לתחום קידום בריאות, בשל ההבנה של החומרה של המצב של משרד החינוך הפעולות המנהיגותיות שהוא ממבצע כדי לפתור או לפחות לצמצם את הבעיה. משרד החינוך הפעיל את התכנית "גדולים ולא שותים" בתור שיעורי הרחבה, כדי ללמד את בני הנוער על הסכנות שיכולות לקרות להם אם הם לא יבינו את הסכנה של שתייה רבה של אלכוהול. האוכלוסייה אשר עומדת במוקד סקירה זו היא אוכלוסיית בני נוער בכיתות ה-10 מבתי ספר ממלכתיים. הילדים לקחו חלק בתכנית "גדולים ולא שותים" (קבוצת התערבות) ובקרב תלמידים שלא לוקחים חלק בתכנית זו (קבוצת

הביקורת). המנהיגים של התכנית הזאת, ואשר עבודתם תסקר להלן, הם המדריכים והמורים אשר מעבירים את התכנית הזו במטרה לשנות את המצב הקיים אשר תואר לעיל ואשר מסכן את בני הנוער בצורה משמעותית. העבודה תבחן כיצד הצליחה היועצות להשתמש בתכנית זו, כדי ליצור תמורה חיובית בקרב אותם הילדים.

תהליך

פעולת ההתערבות שנדרשו אליה בחנה את הספרות בנושא. ספרות המחקר הראתה כי יש יתרונות עבור קידום בריאות, במסגרת פיזית כמו בית הספר. בית הספר נמצא בתור מקום שיכול בהחלט לעזור לתכנית התערבות שנועדה לקדם את הבריאות בקרב צעירים. לכן אופן ההתגבשות הראשוני הראה כי יש ליצור את תכנית ההתערבות במסגרת בתי הספר ממלכתיים ברחבי המדינה. משרד החינוך החליט כי התכנית תהיה הרחבה של שיעורי כישורי חיים המועברים לתלמידי כיתות ה' ו ו'. התכנית תכלול סדנאות שמאפשרות למידה חווייתית, היא משתמשת בכלים אסטרטגיים שונים שנועדו להעביר את המסר כמו הנחיית עמיתים, עזרים חזותיים, תכנת משחקים, למידה עיונית ועוד (טסלר ואחרים, 2017).

התכנית מועברת במסגרת שעות מחנך. משך זמן ההתערבות היא משך שנת לימודים אחת, כלומר מדובר על עשרה חודשים בהם התלמידים שלוקחים חלק בתכנית זוכים לשיעורים כפעמיים בשבוע על ידי היועצים החינוכיים, כחלק משיעורי כישורי חיים. היעדים של התכנית ימדדו לפי התוצאות של תכנית ההתערבות לאחר שנה של הפעלת התכנית. הגורמים המעורבים הם בראש ובראשונה התלמידים שלוקחים חלק בתכנית. אחרים יהיו המורים, אשר אחראים על ניהול השיעורים והבהרה בנוגע לחשיבות התכנית במסגרת תכנית הלימודים הכללית. היועצים החינוכיים הם אלו אשר מנהיגים ומפעילים את התכנית והם אלו אשר אחראים על העברת התכנים השונים של השיעורים של התכנית המופעלת.

המנהיג אשר מעביר את השיעורים באופן פיזי הן היועצות החינוכיות של בית הספר והמטרה שלו היא ליצור תמורה בקרב האוכלוסייה אשר מיועדת לשינוי, כלומר אוכלוסיית הנערים שנמצאים בכיתות ה' או בכיתות ו'.